

szerette a testtömegeket. Az új művészet kialakulásában azonban minden tévedése ellenére is fontos szerepet játszik a novocento és Kokoschka művészete mellett irányjelző lesz a jövőre.

A művészet misztikus realista vagy realisan misztikus áramlatának korhatározó jelentőségét a már elért eredmények bizonyítják. A zene Respighi, Honegger, Ravel stb. expresszív absztrakciói után elérkezett Stravinsky, Bartók, Kodály, Krenek művészetéhez. Az ő muzsikájuk a zenei folklóre konkrétabb motívumait használja föl és «titokzatos rétegekig elmélyített szubjektivitású, klasszikus irányú népi alkotásokat» produkál. S igazán kézzelfogható nagy eredmények abban a két műfajban lelhetők, amelyeket a huszadik század a maga sajátosan különös arcára formált és amelyek eredetiségük mellett számbaveendő érettséget és kultúrtörténeti szerepet értek el, s ez a színházművészet és az építőművészet.

A művészi magatartás helyes útja tehát ott vezet a tudás terhes fáinak közt, de hogy a túlsúfolt ismeretek gúnyolódó ál-logikai játékká ne fadjanak, az intellektus mellé a hit lelki komolysága járul. A tudás keresése a mult felé fordítja a tekintetet és ez magyarázza, hogy a mozgolódó új élet tanítómesterei között fontos helyet foglalnak el a történetírók. Igazi «magister vitae»-k lettek, a multtal szemben éppen azért, mert a rideg számadatok kikutatása mellett összefogó nagy szellemi képekké rekonstruálják a multat. A most fejlődő világkép ujabban sokat hallott beszédekre emlékeztet. Harmadik humanizmus — mondták a nagyon okos emberek és nem tudták megmagyarázni, hogy a szó maga mit jelent. Talán nem is fontos, írja az élet spanyol mestere, Madariaga. A tények «sajátságait csak az ösztön és intuición tudja megnesznelni, s kifejezésüket oly szavakra kell bízunk, melyeket könnyebb megérteni, mint definiálni». A szavakon túl, az inkább megsejtett kifejezés mögött marad az élet új formája, a változásaiban lassanként multtá váló jelen képe, amelyet Huizinga-val így lehetne jellemezni: «az értelemnek, amely egykor azt remélte, hogy legyőzte és agyonvágta a hitet, most, hogy megmentse önmagát a teljes megsemmisüléstől, újból a megvetett hithez kell menekülnie».

ELMŰLÁS.

*Lassacsckán gördül napra nap
S ahogy lomhább testemben már a vér
A mész erem falán kicsap,
Mint tengerekből az iszap
S a habzaj egyre búcsúzóbbra kél,
Folyton gyarlóbb lesz és Istent cserél
A sok szerv: a tüdő, a szív s a máj
És mindegyik mint partvidék,
És egyen egyszer majd kilép
A bennem bolyongó kalóz halál.*